

Bederf is de weg van alle vlees

Ik werkte een maand of twee in 'Het Huis Van De Prins' en stond al meer dan een week bovenaan in het klassement voor twee-kroketten-brood, toen de baas op een avond de achterdeur van de spoelkeuken liet openen en zich naast de vriezer posteerde om toezicht te houden op het binnenbrengen van tweehonderd kilo biefstuk. Het was druk in het restaurant. Aan tafel vier, de grote ronde tafel middenin het restaurant die meestal werd gebruikt voor vergaderingen van het bestuur van de voetbalclub en jubilea en familiefeesten, waren negen mannen van de middenstandsvereniging iets aan het vieren. Verderop, bij de schuifdeuren naar de lobby, zaten de journalisten van de plaatselijke krant aan dagschotels en her en der verspreid waren er nog de gebruikelijke hotelgasten en echtparen. Ik kwam regelmatig een blad met vuile borden en glazen in de spoelkeuken afleveren en elke keer als ik de klapdeur opentrapte was de vriezer weer iets verder volgelopen. Tegen de tijd dat de laatste klanten het restaurant verlieten was de witte kist tot aan de rand gevuld met een dampende laag grijs-rode schotsen.

Ik staarde naar die bak met vlees, toen de baas binnenkwam. Hij ging naast mij staan en volgde mijn blik, naar beneden. Met zijn tweeën tuurden we een tijdje in het dampende binnenste van de vriezer. 'Eerste kwaliteit,' zei de baas toen, op een toon alsof het zijn eigen achterhand was die daar in porties van twee ons op de kok lag te wachten. 'Eerste kwaliteit. Brengt je het water in de mond.' Ik boog mij voorover om het blauwe stempel te bekijken dat op een van de biefstukken schemerde, maar op dat moment greep de baas het deksel en zwaaide het met kracht naar beneden. Voor het dichtklapte kon ik nog net het eerste deel van een woord onderscheiden: *Ire...* 'Schiet op,' zei de baas. 'Aan het werk.' Hij duwde me opzij en liep naar buiten, de binnenplaats op, waar hij met de chauffeur van de koelwagen begon af te rekenen. Ik zette het dienblad, dat ik nog

steeds in mijn handen had, op de vriezer en schoof mijn lading glazen en borden tussen de berg vuile vaat die bezig was de tafel naast de spoelbakken te overwoekeren en een weeë geur van jus en kroketten verspreidde.

Ik liep al weer naar de klapdeur, toen ik mijn naam hoorde. Ik draaide mij om en keek naar de grote spoelbakken aan de andere kant van de keuken, waar de Rooie borden stond schoon te spuiten.

Hij werd de Rooie genoemd vanwege zijn haar, maar achter de bakken, waar het hete water in een mist van fijne druppeltjes in het rond spatte, was niet alleen zijn haar rood, maar ook zijn handen, zijn armen en zijn gezicht. Hij zag er uit als een rauwe lap lende, een stuk vlees dat je oppakt, op het hakblok smijt, met de vlakke kant van de hakbijl plat mept en met zout en peper bestrooid.

Hij had het slechtste baantje in het restaurant. De hele dag stond hij in de stomende moesson van de spoelbakken een onafzienbare berg vaat schoon te spuiten en om de paar uur ging hij onderuit, want de vloer en de muren en de vriezer en de grote boiler met de grijze plastic slang en metalen pistoolgreep waren bedekt met kleine druppeltjes gestold vet en condens. Hoe je ook oplette, je stapte altijd een keer mis, en dan viel je en was je zelf net zo nat en vet als rest van die helse keuken.

De Rooie liet de pistoolgreep vallen en draaide zich om. Hij leunde met zijn rug tegen de spoelbakken en veegde met de zijkant van zijn hand over zijn wenkbrauwen. Zijn voorhoofd begon vettig te glanzen.

'Hallo,' zei hij.

Ik knikte.

'Warm, hè?'

'Ja,' zei ik.

'Help je me straks nog?'

Hij werkte nog maar twee dagen bij ons en hij had niet goed geluisterd toen de baas hem vertelde wat het was waar-

voor hij werd aangenomen. Misschien had hij de zaak op meer standing (en een vaatwasmachine) getaxeerd, misschien was hij radeloos en zat te springen om geld en had hij maar aangepakt wat hem werd aangeboden in de hoop dat het niet zo erg zou zijn. Ik weet het niet. In ieder geval was het hem tegengevallen en had ik hem gisteren moeten helpen om te voorkomen dat hij om twaalf uur 's nachts nog bezig was en de volgende dag niet terug zou komen, met als gevolg dat de meiden en ik zijn werk erbij moesten doen.

'Ik heb je gisteren geholpen,' zei ik. 'Ik heb mijn eigen werk.'

Het gezicht van de Rooie betrok. Hij opende zijn mond, maar voor hij iets kon zeggen trapte ik de klapdeur open en liep het restaurant in.

Het werklicht was aan en onder de schittering van de honderd-wattpeertjes ademde de lambrizing de vermoeidheid van verwaarloosd hout. De slijtplekken op het tapijt, die een vaag patroon van looppaden tussen de tafels vormden, lichtten grijs op en achter het gelige behang schemerden leidingen die ooit met succes waren weggewerkt en nu, een half mensenleven later, uit hun papieren dwangbuis trachtten te breken.

'Het Huis Van De Prins' heeft waarschijnlijk ooit betere tijden gekend. Vroeger, heel vroeger misschien, toen het echt nog het huis van een prins was, een teleurgestelde prins-gemaal die hier een minnares onderhield, ver van het koninklijk paleis, aan het plein van een nietszeggende stadje in de diepe provincie. Misschien toen, maar nu niet meer. Nu was het een hotel-restaurant met een interieur van vijftig jaar geleden, vaste klanten uit dezelfde tijd en een keuken waar maaltijden werden bereid die niemand zich langer dan vijf minuten kon herinneren, tenzij in wrok, na een nacht van brandend maagzuur. We liepen met zijn vieren in de bediening: Rosa, een struise serveerster met geverfd haar die overal smeulende Belinda's liet liggen;

Heleen, een schuchter blond meisje dat niets zei maar harder werkte dan de rest bij elkaar; de baas zelf; ik. En dan was er nog de kok, die Haas werd genoemd en in zijn eentje de keuken bestierde. Hij werkte dag en nacht en om de zoveel tijd, als hij weer eens onenigheid had met zijn vrouw, bleef hij in het hok achter de keuken slapen. Op dat soort avonden, lang nadat alles was opgeruimd en schoongemaakt, als de grote kachel was gedoofd en het vaag naar bleekwater rook, zat hij met de rug tegen het nagloeiende fornuis en dronk staartjes wijn, net zolang tot hij dronken genoeg was om tegen een zak rijst in de donkere voorraadkamer in slaap te vallen. Behalve de kok was Leon er nog, die achter de bar in de lobby stond. En dan natuurlijk, sinds gisteren, de nieuwe afwasser.

Terwijl ik hoorde hoe de Rooie zijn straal weer op het servies richtte en verder ploeterde in het geklater van sop en het gerammel van borden, riep de baas ons. Het liep tegen tien, het restaurant was leeg, in de lobby zaten wat schichtige hotelgasten tussen de stugge vaste klanten die daar elke avond kaartten en dronken. Heleen, Rosa, de baas en ik namen plaats aan tafel vier, waar de baas al achter een ontkurkte fles wijn wachtte. Leon zette onze drankjes klaar, Rosa's sherry, Heleens thee en mijn bier, en de baas schonk zichzelf in. Hij had een eigen fles, uit een voorraad die verboden was voor klanten en personeel. In de gids die Leon in het hokje achter de lobby bewaarde stond de wijn genoteerd als niet minder dan een klein wonder. De baas hief het glas voor de eerste plechtige slok. Hij hapte in de kelk, liet zijn hoofd iets achterover zakken, kauwde alsof zijn kunstgebit niet goed zat. 'Uitstekend,' zei hij. 'Uitstekend.' Hij zette zijn glas neer, legde zijn rechterhand vlak op de tafel en bekeek ons vergenoegd.

Steeds als de baas een voordelige partij van het een of ander op de kop had getikt werden we bij elkaar geroepen om de methode te bespreken die tot snelle uitverkoop van het artikel moest leiden. Veel stelde dat niet voor, want er waren eigenlijk

maar twee strategieën. De eerste ging uit van de vaste klanten. Als zij bereid waren hun vaste gerecht, laten we zeggen goulashsoep (honderd roestende tweeliterblikken die ineens op een ochtend onder het afdakje op de binnenplaats stonden), op te geven voor drie-saté-toast was het succes van iets nieuws verzekerd. De tweede strategie was gebaseerd op de oude horeca-wijsheid dat zeker de helft van de gasten eet wat de ober aanprijst, als het tenminste een ober met overtuigingskracht is die dat doet. Zo'n ober was ik. Sinds ik bij 'Het Huis Van De Prins' werkte had ik met succes Duitse-biefstuk-frites verkocht, vruchtensorbet-soda (taaie bolletjes vanille-ijs uit doordrukstrips die de Haas vloekend in grijsgewassen coupes schoot en met een hand vruchtjes uit blik en een scheut spuitwater mengde) en de afgelopen week twee-kroketten-brood. Soep was mijn zwakke kant. Op de een of ander manier geloofde niemand mij als ik op de kwaliteiten van onze soep wees. Aan mijn gezicht moet te zien zijn geweest wat ik dacht van de trage bruine pap met kapotgekookte groenten die in de gamellen van de Haas dreef.

'A,' zei de baas. Hij hield er van om zijn toespraken op te delen in punten, soms alfabetisch, soms numeriek. Alfabetisch betekende ernst, aandacht, geheimzinnigheid. 'A.' De baas keek om zich heen. Hij richtte zijn blik op mij en vroeg: 'Waar is de Haas?'

Ik vond de kok in de keuken, in een hoek waar de onderkant van een trap een beschaduwde nis vormde. Op het blauwe schijnsel van de vliegenlamp na was alle licht uit. De giftige glans van de knetterende draden achter hun roestvrij stalen roostertje bracht een harde weerschijn op de stangen van de kachel en de onderkanten van de pannen die hier en daar aan de muur hingen. De kok zat op een omgekeerde emmer. Zijn gezicht was dat van een drenkeling, het vlees grauw en blauwig gezwollen, onder zijn ogen donkere beschaduwde zakken. Op zijn schoot lag de tien jaar oude Playboy die hij in een kapotte grill bewaarde en bij tijd en wijle, als hij dacht dat niemand hem

zag, doornam. Het naakte meisje op de opengeslagen pagina leek in het licht van de vliegenlamp verchroomd.

'Haas?'

De kok keek een seconde of tien zonder herkenning in mijn richting.

'Wie?' zei hij toen.

'De baas wil praten. Over het vlees.'

De blik van de kok dwaalde naar Miss Februari.

'De biefstuk,' zei ik.

De Haas zuchtte. Hij stak zijn hand uit en liet zich door mij overeind trekken. Hij legde zijn Playboy in de grill. 'Praten,' zei hij. 'Over het vlees.' Ik liep naar de deur en hield die open. De kok keek mij aan en fronste zijn wenkbrauwen. Het was alsof hij niet goed begreep wat ik daar bij die deur deed.

Toen de Haas en ik onze plaats aan tafel vier hadden ingenomen begon de baas opnieuw. 'A: Er wordt buiten niet gepraat over de dingen die we hier bespreken. B: we moeten duizend biefstukken van twee ons verkopen. Twee ons.'

'Godschristus,' zei de Haas.

'C,' zei de baas, 'het wordt biefstuk garni.'

'Godsklerechristus,' zei de Haas.

De baas keek hem misprijzend aan.

'Met verse garnituur,' zei hij. 'Vers.'

De Haas boerde een wolk verschaalde adem over de tafel.

'Dus,' vatte de baas samen, 'biefstuk met een garnituur van verse groenten. En geen frieten. Aardappelkroketten.'

De Haas schudde zijn hoofd.

'Jij,' zei de baas, op de kok wijzend, 'belt 's morgens met Lameris en dan koop je de daggroenten in. De garnituur mag eenvijftig per couvert zijn.'

'Aardappelkroketten en groente voor eenvijftig?' brulde de Haas.

'Alleen de groente.'

'Dat scheelt. Dat scheelt geweldig. Dan kan ik in ieder geval raapstelen bij de biefstuk geven.'

'Het wordt biefstuk garni, Haas. Je hoeft geen schaal groente te geven. Een stronkje bloemkool, een paar spruiten. Het gaat om de biefstuk.' De baas hief zijn glas en dronk een plechtige slok. Hij veegde langs zijn mond en boog zich samenzweerderig naar voren. 'En ik zeg nog één keer: er wordt buiten niet gepraat.' Daarbij keek hij, zoals ik al verwachtte, naar mij. Ik antwoordde met een blik die zei dat ik mij niet kon voorstellen dat iemand zoiets zou doen.

'Vijftig piek voor de hoogste weekscore,' zei de baas tenslotte.

De baas stond op, ons gezelschap viel uiteen. Heleen en Rosa en ik begonnen het ontbijt te dekken en de Haas ging naar de keuken, staartjes wijn drinken tot hij dronken genoeg was om in slaap te vallen. Hij was weer eens het huis uit getrapt. We hadden het al gehoord aan zijn repertoire. Als het goed ging zong hij het duet van de parelvissers (in zijn eentje), als het hem tegenzat hoorden we de hele dag 'En zijn blauwe ogen keken haar aan en zeiden: Mamma, laat mij toch niet alleen' of 'Zij was een meisje van lichte zeden en hij een jong soldatenman'. Hij had mij gisteren, toen ik met de Rooie stond af te wassen en in wanhoop 'You'll never walk alone' zong, nog gevraagd of ik niet bij hem in het koor wilde komen.